

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
مرکز تحقیقات زبان فارسی ایران و پاکستان

سال تاسیس ۱۳۵۰ خورشیدی

(کتابخانه کنج بخش)

معرفی مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

مقدمه

وجود انکارناپذیر پیوستگی‌های دیرینه و همبستگی‌های عمیق و پایدار میان مردم

ایران و پاکستان، موجب شد تا سازمانی برای شناسایی، حفظ و گسترش مشترکات

فرهنگی دایر کنند و چنین شد. امروز «مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان» به خود

می‌بالد که پنجمین دهه تلاش پرتنرم خود را در مسیر احیای ارزشهای فرهنگی آغاز

می‌کند و این که توانسته است بخش عمده‌ای از وظایف عهده دار شده را با شایستگی به

انجام رساند.

در این مدت با همراهی و همدلی‌های دانشوران و علاقمندان پاکستانی و

این مرکز بر مبنای شیوه کار و اصول برنامه‌ریزی شده‌ی که از آغاز بدان پایبند بوده، توانسته است:

- گنجینه‌ی از آثار باارزش و گاه منحصر به فرد نسخه‌های خطی فارسی را خریداری و جمع‌آوری کند.
  - مجموعه‌ی مفید از کتابها و منابع چاپی فارسی، اردو، عربی، انگلیسی و منابع مرجع مورد استفاده‌ی محققان و مراجعه کنندگان را فراهم آورد.
  - با مراکز گوناگون علمی، تحقیقاتی و دانشگاه‌های پاکستان که آموزش زبان فارسی در برنامه‌ی آنهاست و با سازمان‌های علمی کشورهای دیگر، مناسبات و روابط علمی سودمند برقرار کند.
- برخی متون مفید و باارزش خطی را – که حاصل تلاش و مجاهدتهای پیشینیان مردم این سرزمین است – در اختیار پژوهشگران و استادان قرار دهد تا بازنویسی یا تصحیح شوند و به زیور طبع آراسته گردند.

- فهرست‌های مفصل و دقیقی از آثار فارسی به جا مانده را تهیه و چاپ کند تا محققان به سهولت به این آثار دست یابند.
  - خدماتی در زمینه تولید لوح‌های فشردهٔ نسخ خطی، از تهیهٔ میکروفیلم تا تصویربرداری دیجیتال از نسخ‌های خطی و تهیهٔ کتاب‌های الکترونیکی نسخ‌های خطی، ارائه دهد.
  - فصلنامه‌ی وزین برای انتشار مقالات تحقیقی در زمینه‌های فرهنگ مشترک دو کشور و ایجاد تفاهم بیشتر میان دو ملت چاپ و منتشر کند.
  - گروه‌های آموزش فارسی نقاط مختلف کشور پاکستان را تقویت کند.
  - وسایل کمک آموزش، کتاب و مدرس در اختیار آن مراکز گذارد و به دانشجویانی که به یادگیری زبان فارسی روی می‌آورند، کمک هزینهٔ تحصیلی پردازد.
  - گردهمایی‌ها و نشست‌هایی با استادان و فارسی‌انان، برای روشن شدن راه گسترش زبان فارسی، برگزار کند و کلاس‌های دانش‌افزایی زبان فارسی تشکیل دهد.
  - تأسیس و تجهیز اتاق‌های ایران‌شناسی را در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی پیگیری کند.
- این مرکز، همچون گذشته، هر نوع همکاری و همراهی با مراکز و مؤسسات تحقیقی مشابه را در زمینه‌های زیر می‌پذیرد و ارج می‌گذارد.

۱. انجام طرح‌های تحقیقاتی مشترک با مراکز علمی و فرهنگی.

۲. انجام طرح‌های آموزشی با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی.

۳. تهیه لوح فشرده از نسخه های خطی کمیاب و نفیس.
۴. برپایی همایشهای ملی و بینالمللی، با همکاری دانشگاهها و مراکز علمی و فرهنگی.
۵. همکاری با کتابخانههای معتبر جهان درخصوص مبادله کتابهای مورد نیاز.

منابع موجود در مرکز

گنجینههای نسخه های خطی و کتابهای چاپی قدیمی و کمیاب و کتابخانه تخصصی مرکز، با حدود شصت هزار عنوان، چون نگینی درخشان در میان مراکز فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور خودنمایی می کند.

☀ مجموعه نسخه های خطی بالغ بر ۱۷۳۳۰ جلد است که با احتساب مجموعهها بیش از ۲۲۰۰۰ عنوان نسخخطی را شامل می شود.

☀ گنجینه کتابهای چاپی قدیمی و نسخه های کمیاب بیش از ۱۱۰۰۰ عنوان را در بر گرفته است.

✱ کتابخانه تخصصی مرکز در حوزه زبان و ادبیات فارسی و منابع مرجع شامل ۳۵۰۰۰ جلد کتاب است.

اهداف مرکز

در اساسنامه مرکز این گونه آمده است: «پاکستان افتخار دارد که دارای یک میراث فرهنگی است که در طی قرون از زبان و ادب و هنر فارسی مایه گرفته است. اینک به منظور حفظ و توسعه و نشر و ترویج این میراث فرهنگی مؤسسه ای به نام مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان با اشتراک مساعی وزارت فرهنگ و هنر ایران و وزارت آموزش عالی به مدت نامحدودی در کشور پاکستان تأسیس می‌شود.

در این موافقتنامه شش هدف اصلی تأسیس مرکز تعیین شده است:

۱. تأسیس و ترویج مرکز یا مراکز نوین برای مطالعات و تحقیقات در زمینهای مشترک فرهنگی ایران و پاکستان و مطالعه و تحقیق زبان و ادبیات فارسی و هنر در پاکستان.
۲. تأسیس کتابخانه یا کتابخانه‌هایی از نسخهای خطی و کتابهای چاپی و لوح فشرده کتابهای خطی و چاپی به زبان فارسی و سایر زبانهای متعلق به فرهنگ پاکستان.

۳. راهنمایی و کمک مادی به محققان زبان و ادبیات فارسی و هنر ک ه می‌توانند برای تحقق اهداف و آرمان های مرکز فعالیت کنند.

۴. همکاری با محققان و مراکز فرهنگی پاکستان و دیگر کشور برای تحقق اهداف مرکز.

۵. انتشار مقالات تحقیقی، کتابهایی درباره آثار ادبی و متون فارسی متعلق به فرهنگ پاکستان.

۶. تأسیس مرکز چاپ و نشر کتابهای فارسی.

اهم وظایف بخش‌های پنجگانه مرکز تحقیقات

تحقق اهداف تعیین شده و محافظت از موارث فرهنگی دو کشور و آماده ساختن آنها برای بهره‌برداری همگان و نشر متون فارسی و اردو از جمله وظایف مرکز تحقیقات فارسی است به همین منظور مرکز تحقیقات در پنج بخش و یک اداره به شرح ذیل سازماندهی شده است.

۱ بخش تحقیقات، ۲ بخش انتشارات، ۳ بخش کتابخانه و اسناد، ۴ بخش ایران شناسی، ۵ بخش زبان فارسی، ۶ بخش امور عمومی

مهمترین کارهای در دست انجام در هر یک از این بخش ها بدین شرح است :

(۱) بخش تحقیقات

- تهیه فهرست تفصیلی نسخه های خطی فارسی و عربی موجود در مرکز.

- تهیه فهرست دیجیتالی کتاب‌های چاپ سنگی و کمیاب.
- تهیه فهرست دیجیتالی نسخه‌های خطی فارسی و عربی.
- تهیه فهرست مقالات فصلنامه دانش.
- تهیه بانک اطلاعات استادان و مراکز آموزشی و پژوهشی زبان فارسی در پاکستان.

۲) بخش انتشارات

- آماده سازی آثار مصوب برای انتشار شامل حروفچینی، ویرایش و نمونه خوانی
- برنامه ریزی برای نشر آتی کتابهای دیگر .
- توزیع کتاب‌های چاپ شده.
- بررسی درخواست های مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی در چارچوب وظایف مرکز و تأمین آنها.
- انجام امور فصلنامه دانش، شامل ویرایش و آماده سازی مقالات، چاپ و توزیع مجله و پاسخگویی به نویسندگان و همکاران مجله.

۳) بخش زبان فارسی

- * گردآوری اطلاعات درباره آموزش زبان فارسی در مراکز آموزش عالی پاکستان
- * ارتباط با گروه‌های زبان فارسی مراکز آموزش عالی پاکستان.
- * برگزاری دوره‌های بازآموزی فارسی برای استادان پاکستانی با کمک استادان زبانی فارسی.

✱ برقراری ارتباط با بخش‌های مربوط به آموزش زبان فارسی در ایران و کسب آخرین اطلاع از پیشرفت‌ها در زمینه آموزش زبان فارسی.

✱ انجام هرگونه همکاری لازم با مراکز آموزش عالی پاکستان برای پیشرفت همه‌جانبه آموزش زبان فارسی.

✱ گردآوری اطلاعات پایان‌نامه‌های دکتری و ادبیات فارسی که در نیم قرن گذشته در پاکستان نوشته شده‌اند

✱ تدوین سرفصل‌های آموزش عالی زبان و ادبیات فارسی در پاکستان.

۴) بخش ایران شناسی

- آشناسازی استادان و دانشجویان زبان فارسی با ایران از راه برگزاری دوره‌های آموزشی .
- برقراری ارتباط با مراکز فرهنگی، دانشگاهی و تحقیقاتی پاکستان و شناساندن مسائل روز ایران.
- معرفی فرهنگ و جامعه ایران از راه توزیع نشریات و کتاب .
- همکاری با محققان و مؤسسات فرهنگی پاکستان در تأمین نیازهای آنها در خصوص شناخت.

بخش تصویر برداری نسخ خطی

۵) بخش کتابخانه و اسناد (کتابخانه گنج بخش)

- نگهداری اسناد خطی مرکز.
- تنظیم فهرست‌های مختلف مورد نیاز از نسخه‌ها و اسناد.
- تهیه لوح‌های فشرده و فهرست‌های دیجیتالی.
- ارائه خدمات کتابخانه‌ای به اعضا.
- ارتباط با مراکز مهم نشر و نیز با کتابخانه‌ها، برای تأمین منابع لازم برای کتابخانه گنج بخش.
- شناسایی، ارزیابی، و خرید نسخه‌های خطی و کتاب‌های چاپی مناسب، طبق ضوابط مرکز.
- تدوین دستور کار و تنظیم برنامه و بهینه کردن وضع کتابخانه برای آینده.
- برپایی کارگاه‌های مرمت و نگهداری نسخه‌های خطی.
- همکاری با مراکز نگهداری نسخه‌های خطی پاکستان برای فهرست نویسی و فراهم کردن هلوپیچ مساعد نگه

۶) اداره امور عمومی

اتخاذ تدابیر لازم برای امور اداری و کارکنان، رفاه، بیمه، امور تشریفات، امور مالی، و موارد دیگر.

